

Yhteenveto kaivostoimintaa ja matkailua koskevista tutkimuksista

1. Kaivostoiminnan vaikutukset matkailuun (PTT)	2
2. Kaivoksen vaikutus matkailijoiden määrään Kuusamossa (PTT)	5
3. Kuusamon aluetalousraportti / Matkailu, kaivostoiminta ja aluekehitys: esimerkkeinä Kuusamo, Kittilä ja Sotkamo (Naturpolls Oy)	9
4. Dilacomi – tutkimushanke: kaivostoiminta ja luontoon perustuvat elinkeinot ja toiminnot / matkailijakyselyn osuus (METLA).....	13
5. Kuusamon kaupungin kysely luonnonvarojen merkittävydestä Kuusamon asukkaille, mökkiläisille ja sidosryhmille (Kuusamon kaupunki)	15
6. Ruka-Kuusamo Matkailuyhdistyksen jäsenkysely	17
7. Oulangan kansallispuiston kävijätutkimukset (Metsähallitus)	20
8. Selvitys viisumivapauden vaikutuksista (TAK Oy)	23

1. Kaivostoiminnan vaikutukset matkailuun (PTT)

Yhteenveto:

- Kaivoksen sijainti arvokkaiden matkailu- ja luontokohteiden lähellä vähentää yhteiskunnallista kannattavuutta.
- Mikäli kaivosyrityksen taloudellinen kannattavuus on heikkoa, toiminta on lyhytaikaista ja ympäristöhaitat jäävät yhteiskunnan kannettavaksi, voi kaivostoiminnan yhteiskunnallinen kokonaishyöty jäädä negatiiviseksi.
- Kaivostoiminnan ja matkailuelinkeinon suhde riippuu alueen yksilöllisistä olosuhteista. Juomasuon kaivoksen osalta kaivostoiminnan hyödyt ja matkailuelinkeinon haitat ovat kaivoksen elinkaaren aikana suurin piirtein yhtä suuret.
- Mikäli matkailu ei palaudu entiselleen kaivostoiminnan loputtua, ovat pitkällä tähtäimellä kaivoksen negatiiviset vaikutukset suuremmat (kts. matkailijakysely ennalleen palautumisesta)
- Kuusamossa kaivostoiminnan nettovaikutus voi varsin helposti kääntyä negatiiviseksi.

Tutkimuksen tarkoitus

Pellervon taloustutkimus PTT ja Suomen ympäristökeskus SYKE ovat tässä tutkimuksessa arvioineet kaivosten toiminnasta syntyviä taloudellisia hyötyjä ja haittoja. Tutkimus on jatkoa vuonna 2012 tehdylle tutkimukselle (PTT työpapereita 138/2012 ja Suomen ympäristökeskuksen raportteja 10/2013). Tässä tutkimuksessa keskityttiin kaivosten aiheuttamien päästöjen ja taloudellisten hyötyjen aiempaa tarkempaan arviointiin neljän toimivan kaivoksen osalta. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin yhden toiminnassa olevan ja kahden suunnitteilla olevan kaivoshankkeen vaikutuksia matkailualalle. Tutkimusta varten tehtiin kolme kyselyä: kaivoksille, matkailuyrityksille ja matkailijoille.

Tutkimuksen toteutus

Kaivostoiminnan vaikutuksia matkailuun tutkittiin kolmessa kunnassa, joissa on suunnitellun tai toimivan kaivostoiminnan lisäksi merkittävää matkailuelinkeinoa. Tämän perusteella esimerkikunniksi valikoituivat Kolari, Kuusamo ja Sotkamo. Kolarissa ja Kuusamossa kaivoshankkeet ovat suunnitteluvaiheessa. Sotkamossa Talvivaaran kaivos on toiminut vuodesta 2008 lähtien. Kolarin kaivos tulisi sijoittamaan noin 10 kilometrin päässä Ylläksen matkailukeskuksesta. Kuusamossa kaivoksen etäisyys Rukan matkailukeskuksesta ja Oulangan kansallispuistosta tulisi olemaan noin 10–15 kilometriä. Sotkamossa vuodesta 2008 lähtien toiminut Talvivaaran kaivos sijaitsee noin 25 kilometrin päässä Vuokatin matkailukeskuksesta.

Kaivostoiminnan taloudellisia vaikutuksia matkailuelinkeinoon selvitettiin valittujen kuntien matkailuyrittäjille suunnatulla kyselylomakkeella. Kysely muodostui yhteensä 24 kysymyksestä ja se lähetettiin kirjepostina kuntien matkailualan yrittäjille. Kolarin kunnan otos muodostui 159 yrityksestä, Sotkamon 99 yrityksestä sekä Kuusamon 132 yrityksestä. Kyselyn vastausprosentit olivat: Kolari 26 %, Kuusamo 36 % ja Sotkamo 25 %.

Tutkimuksen tulokset

Kaivoshankkeen toiminnanaikaiset vaikutukset ovat tämän tutkimuksen perusteella voimakkaimmat Kuusamossa, vaikka kaivoksen arvioitu toiminta-aika on vertailtavista kaivoksista lyhin (taulukko 3). Laskelmien mukaan Kuusamon matkailualan työllisyys laskee kaivoksen vaikutuksesta 1 855 henkilötyövuotta, palkkasumma noin 83 miljoonaa euroa ja palkkaverotulot noin 9 miljoonaa euroa. Sotkamossa kaivoksen toiminnanaikainen työllisyyden lasku on laskelmien mukaan 1 063 henkilötyövuotta, palkkatulokertymä noin 47 miljoonaa euroa ja palkkaverotulot noin 5 miljoonaa euroa. Kolarissa vaikutukset jäävät tämän tutkimuksen mukaan vähäisimmiksi valituissa kunnissa. Siellä matkailualan työllisyys laskee kaivoksen toiminnan aikana yhteensä 145 henkilötyövuotta, palkkasumma noin 6 miljoonaa euroa ja palkkaverotulot noin miljoona euroa. Talvivaaran kaivoksen pitkästä toiminta-ajasta johtuen liikevaihdon ja investointien kumulatiiviset menetykset ovat reilusti suurimmat Sotkamon matkailussa.

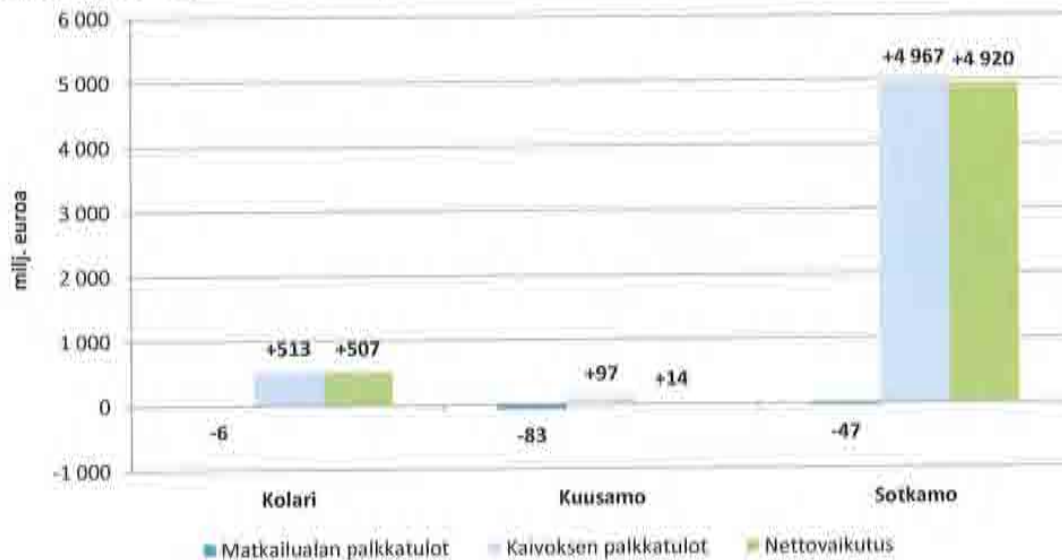
Taulukko. Tulokset kaivoshankkeen toiminnanaikaisista nettovaikutuksista matkailualan liikevaihtoon, työllisyyteen, palkkasummaan, palkkaverotuloihin ja investointeihin.

	Kolari	Kuusamo	Sotkamo
Kaivoshankkeen toteutus			
Toiminta-aika, vuosia	14	10	46
Nettovaikutus matkailualan liikevaihtoon, % vuodessa	-0,1	-11,5	-10,8
Nettovaikutus matkailualan työllisyyteen, % vuodessa	-1,5	-14,5	-2,7
Matkailutoimialan liikevaihto			
Nettovaikutus vuodessa, milj. euroa	-0,1	-20,1	-11,9
Nettovaikutus kaivoksen toiminta-ajalla, milj. euroa	-0,9	-201	-549
Matkailutoimialan työllisyys			
Nettovaikutus vuodessa, htv	-10	-186	-23
Nettovaikutus kaivoksen toiminta-ajalla, htv	-145	-1 855	-1 063
Matkailutoimialan palkkatulot*			
Nettovaikutus vuodessa, milj. euroa	-0,5	-8,3	-1,0
Nettovaikutus kaivoksen toiminta-ajalla, milj. euroa	-6,3	-82,7	-47,2
Matkailutoimialan verotulot			
Nettovaikutus vuodessa, milj. euroa	-0,1	-1,6	-0,2
Nettovaikutus kaivoksen toiminta-ajalla, milj. euroa	-0,7	-15,9	-9,1
Matkailutoimialan investoinnit			
Nettovaikutus vuodessa, milj. euroa	-0,4	-2,1	-2,5
Nettovaikutus kaivoksen toiminta-ajalla, milj. euroa	-5,3	-21,2	-116,2

* Sisältää sosiaalivakuutusmaksut

Kaivostoiminnan vaikutuksia matkailuun tarkasteltiin työllisyyden ja palkkakertymien muutoksilla. Kuvassa 12 on havainnollistettu kaivostoiminnan tuoman palkkakertymän, matkailun palkkakertymän muutoksen ja näiden erotuksena muodostuvan kaivostoiminnan nettovaikutus palkkakertymään. Tulosten perusteella Kuusamossa kaivostoiminnan palkkakertymä ja matkailualan palkkakertymän vähennys ovat lähes yhtä suuret (nettovaikutus + 14 miljoonaa euroa). Kolarissa ja Sotkamossa kaivos tuo selvästi enemmän palkkatuloa kuin mitä tutkimuksen perusteella matkailun palkkakertymä kaivostoiminnasta johtuen vähenee.

Tässä tutkimuksessa laskettiin palkkakertymät vain kaivostoiminnan ajalle. Jos matkailu ei palaudu entiselleen kaivostoiminnan loputtua, ovat pitkällä tähtäimellä kaivoksen negatiiviset vaikutukset näitä laskelmia suuremmat. Esimerkiksi Kuusamossa nettovaikutus voi varsin helposti kääntyä negatiiviseksi. Tuloksia tulkittaessa on lisäksi huomioitava, että vaikutukset eri matkailualan yrityksiin voivat olla voimakkuudeltaan erilaiset ja myös vastakkaisuuntaiset. Näiltä osin kaivosalan ja matkailualan palkkakertymiä tuleekin tulkita erityistä varovaisuutta noudattaen.

Kuva. Kaivosten ja matkailualan arvioidut palkkatulot ja nettovaikutus kaivoksen toiminta-ajalta.

Kaivostoiminnan karkea hyötyjen ja haittojen vertailu tehtiin vertaamalla kunkin kaivostoiminnan palkkahyötyjä niiden aiheuttamiin välittuihin haittakustannuksiin (matkailu, ilmasto ja liikenne, vesistö). Palkkahyötyjä tulee välittömistä ja välillisistä työpaikoista.

Ympäristövaikutusten rahamääräisessä arvottamisessa pyritään tuomaan näkymättömät negatiiviset vaikutukset näkyviksi ja siten mukaan taloudelliseen päätöksentekoon. Parhaiten kustannushyötyanalyysi soveltuu suunnitelmavaiheessa olevien projektien ja hankevaihtoehtojen vertailuun. Taloustieteellisten menetelmien soveltamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, kuka kulut varsinaisesti maksaa ja tulevatko ne maksettavaksi. Kun toiminnan ympäristöseuraamukset eli haitat sisäistetään päätöksentekoon, voidaan punnita toiminnan kannattavuutta yhteiskunnan näkökulmasta. Esimerkiksi mahdolliset puhdistuskulut on pystyttävä kattamaan yrityksen tuloksellisesta toiminnasta, jotta toiminta olisi yhteiskunnan näkökulmasta kannattavaa. Esimerkiksi tässä työssä arvioitu puhdistuskustannusten suuruusluokka ilmentää, että mikäli kaivosyrityksen taloudellinen kannattavuus on heikkoa, toiminta on lyhytaikaista ja ympäristöhaitat jäävät yhteiskunnan kannettavaksi, voi kaivostoiminnan yhteiskunnallinen kokonaishyöty jäädä negatiiviseksi.

Kaivosten ympäristövaikutusten arvioinnin tueksi tulisi tehdä ekologista ja ekotoksikologista tutkimusta, jotta voitaisiin selkeämmin löytää arvo ympäristölle ja kaivosten mahdollisesti aiheuttamasta muutoksesta ympäristöön. Tarvitsemme kaivoksia metallitarpeiden tyydyttämiseksi, mutta taloudellisen näkökulman lisäksi on huomioitava myös, että toiminnan tuotto kattaa ympäristökustannukset myös mahdollisista ympäristöonnettomuuksista. Kaivostoiminnan harjoittamisen on oltava riittävän kannattavaa, jotta yllättävienkin tilanteiden ympäristövastuut pystytään kantamaan.

Puutteista ja epävarmuuksista huolimatta tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan sanoa, että taloudellisesti hyvällä pohjalla toimiva kaivostoiminta, joka ei sijaitse arvokkaiden matkailu- ja luontokohteiden äärellä ja jonka ympäristöasioiden hallinta on kunnossa, on yhteiskunnallisesti kannattavaa. Yleisellä tasolla voidaan sanoa, että hyvin toimiva yritys hoitaa ympäristöasiansa, mikä on yksi tekijä ns. sosiaalisen toimiluvan saamiseksi.

Lisätietoja:

Pasi Holm, toimitusjohtaja
Pellervon Taloustutkimus PTT
pasi.holm@ptt.fi, 050 374 7462

2. Kaivoksen vaikutus matkailijoiden määrään Kuusamossa (PTT)

Yhteenveto:

- Oulanka-Ruka-alueen vetovoima perustuu alueen imagoon luontomatkailukohteena. Käyntikokemukseen (imagoon) liittyvistä tekijöistä tärkeimpiä olivat maisemat, meluttomuus ja saasteettomuus, rauhoittuminen, kiireettömyys, henkinen hyvinvointi ja luonnon seuraaminen.
- Matkailijoista 80 prosenttia oli sitä mieltä, että kaivoksen läheisyys heikentäisi kansallispuiston arvoa ja 60 prosenttia matkailijoista ei matkustaisi alueella, jonka lähistöllä louhitaan tai on louhittu uraanimalmia.
- Mikäli alue säilyisi nykyisellään, matkailijoiden määrä kasvaisi nykyisestä 1,3 kerrasta 1,6 kertaan vuodessa. Tietoisuus kaivostoiminnasta haittaisi alueen imagoa luontomatkailukohteena ja kävijämäärät putoaisivat puoleen. Mikäli alueen virkistyskäytölle ja suojeltaville lajeille aiheutuisi lisähaittaa, kaivostoiminta vähentäisi matkailijoiden käyntejä Oulanka-Ruka-alueella neljäsosaan.
- Matkailijat pitivät kaivostoiminnan vaikutuksia luontoon peruuttamattomina, sillä vain 5 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että alueen erämainen luonne palautuu kaivostoiminnan loppumisen jälkeen.
- Matkailijoista 10 prosenttia oli sitä mieltä, että kaivosyhtiöt noudattavat lupaehtoja, kaivostoimintaa säätelevät viranomaiset ovat luotettavia ja ympäristöriskit ovat hallinnassa nykyisellä kaivostekniikalla.

Tutkimuksen tarkoitus

Kuusamoon suunnitellun kaivoshankkeen toteutumisen vaikutusta matkailuun selvitettiin matkailuyritysten näkökulman lisäksi matkailijoiden näkökulmasta. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2012 Kuusamossa yöpyi 465 200 matkailijaa, joista 77 % kotimaisia. Omissa ja vuokramökeissä yöpyjät ja päivämatkailijat huomioiden Kuusamossa vierailee vuosittain noin miljoona matkailijaa.

Tutkimuksen toteutus

Kyselyssä sovellettiin ehdollisen käyttäytymisen menetelmää, jolla voidaan selvittää jonkin hankkeen tai tapahtuman vaikutusta matkailijoiden tuleviin käynteihin alueella, ja kysyttiin lisäksi matkailijoiden

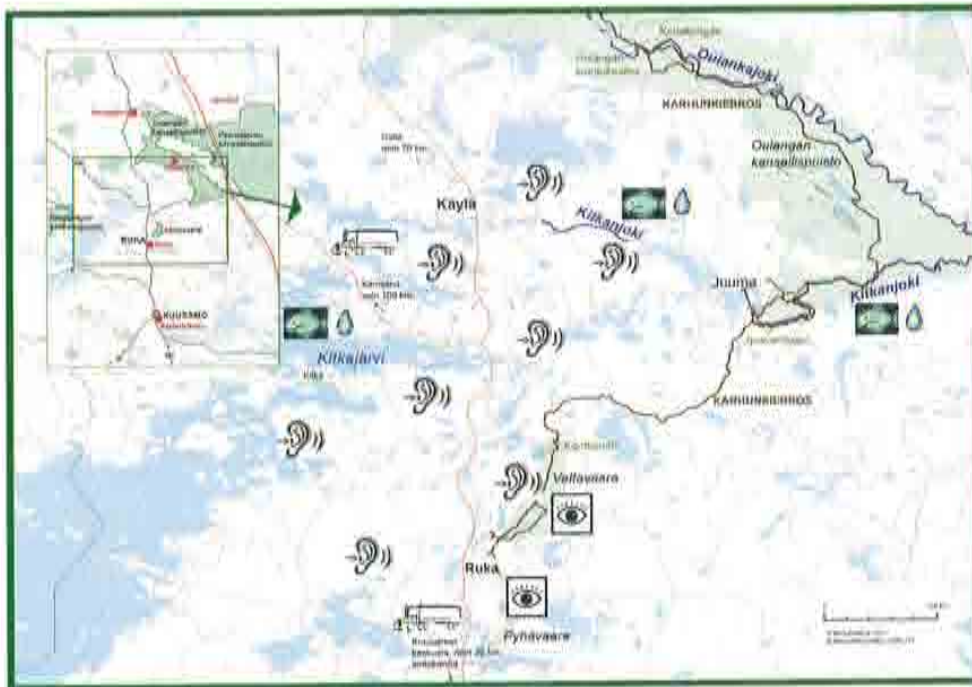
taustatietoja ja mielipiteitä. Kysely suunnattiin Kuusamon kotimaisille matkailijoille (yöpyjille ja päiväkävijöille), ja se oli täytettävissä kuudessa matkailupisteessä Oulangan kansallispuistossa, Rukalla ja Kuusamon keskustassa. Kyselylomake oli otsikoitu neutraalisti "Tutkimus Oulanka-Ruka-alueen lähiympäristön suunnitelmista ja virkistys- ja luontokokemuksesta", jotta vältettäisiin valikoitumisharhaa (vain erityisesti kaivosalueesta kiinnostuneet vastaavat kyselyyn). Kyselyä testattiin kesäkuussa 2013 kahdessa pisteessä ja aineisto kerättiin 11.7.- 25.10.2013. Vastauksia saatiin yhteensä 260. Kuusamolaiset vastaajat (15 kpl, 6 %), joiden käyntiaktiivisuus oli hyvin erilainen kuin muilla, jätettiin analyysistä pois, samoin kaksi lomaketta, joissa oli paljon puuttuvia vastauksia.

Aineisto vastaa melko hyvin Oulangan kansallispuiston viimeisimmän kävijätutkimuksen aineistoa, joten se edustanee suhteellisen hyvin kesä- ja syyssesongin kotimaisia luontomatkaillijoita. Yöpyjien osuus (72 %) oli kuitenkin selvästi suurempi kuin kävijätutkimuksessa (33 %). Valtaosa vastaajista oli aiemmin vierailut kesäaikaan Oulangan kansallispuistossa (74 %), Rukan alueella (75 %) tai muualla Kuusamossa (71 %). Kokemusta oli myös talvimatkailusta. Alue oli matkan tärkein tai ainoa kohde 60 %:lle matkailijoista. Vain 8 % oli poikennut alueella ennalta suunnittelemattomasti. Suosituimpia harrastuksia olivat päiväretkeily (18,4 %), luontokeskukseen tutustuminen (14,6 %), luonnon tarkkailu (13,3 %), kävely tai lenkkeily (12,0 %) ja luontovalokuvaus (7,3 %). Käyntikokemukseen liittyvistä tekijöistä tärkeimpiä olivat maisemat, meluttomuus ja saasteettomuus, rauhoittuminen, kiireettömyys, henkinen hyvinvointi ja luonnon seuraaminen.

Tutkimuksen tulokset

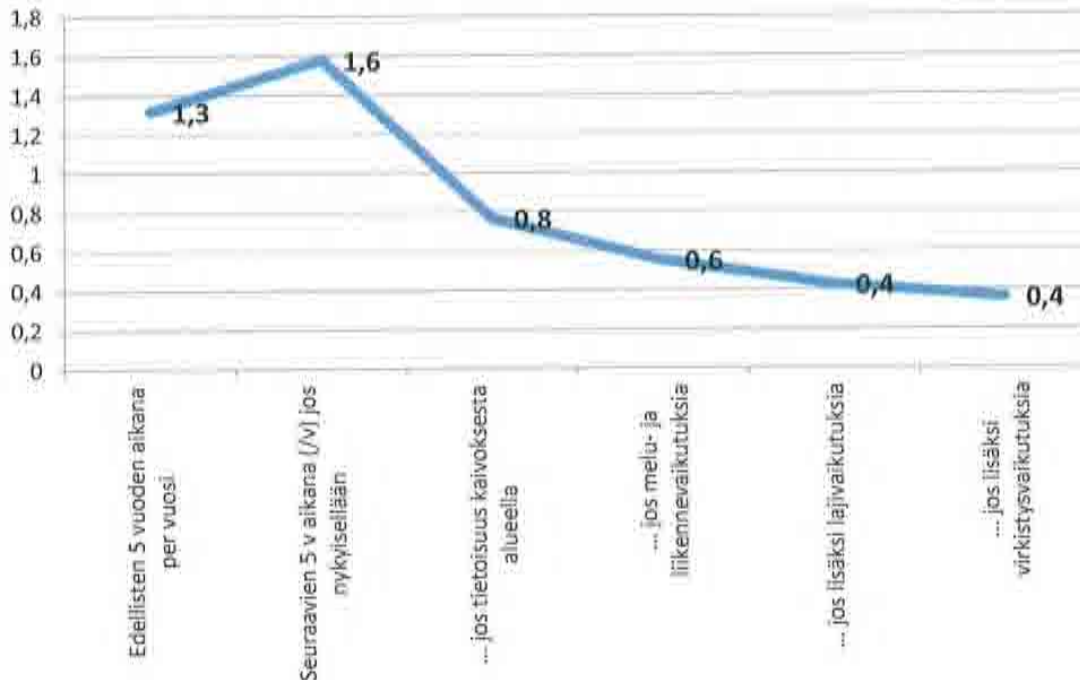
Kuvassa (alla) näkyy tutkimusalueen rajaus ja esimerkki kaivoksen vaikutusten havainnollistamisesta kyselyssä. Kaivosten arvioitua vaikutusta tulevaisuuden käynteihin selvitettiin kysymällä ensin, montako kertaa matkailija arvioi käyvänsä Oulanka-Ruka-alueella seuraavien viiden vuoden kuluessa, jos se säilyisi entisellään. Seuraavaksi kuvailtiin alueen lähiympäristön nykytila, ja kartan ja symbolien avulla havainnollistettiin kaivossuunnitelman vaikutukset. Tarkastellut vaikutukset olivat: a) kaivoksen näkyminen alueen korkeimmille huipuille (Valtavaara ja Rukatunturi), b) tietoisuus kaivoksesta alueella, c) melu- ja liikennevaikutukset, d) vaikutukset suojeltaviin lajeihin ja e) vaikutukset virkistyskäyttöön. Kukin vastaaja arvioi, montako kertaa kävisi Oulanka-Ruka-alueella seuraavan viiden vuoden kuluessa eri vaikutusten toteutuessa.

Kaivoksen huipulle näkyminen vaikutusta tarkasteltiin kahden lomakeversion avulla. Muut vaikutukset kuvattiin peräkkäin samassa kyselyversiossa. Esiintymisjärjestyksen vaikutuksen kontrolloimiseksi toisessa alaversiossa järjestys oli pienemmästä vaikutuksesta suurempaan ja toisessa suuremmasta pienempään.

Kuva. Tutkimusalueen rajaus ja esimerkki suunnitellun kaivostoiminnan vaikutusten havainnollistuksesta. Aineistonkeruupisteet punaisella. Symbolit kuvaavat kaivoksen näkymistä korkeimmille huipuille, liikenne- ja meluvaikutuksia sekä vaikutuksia suojeltaviin lajeihin ja virkistyskäyttöön.

Kaivos vähentää matkailijoiden arvioituja käyntejä Oulanka-Ruka-alueella (kuva alla). Kaivoksen näkyvyydellä ei havaittu olevan tilastollisesti merkitsevää vaikutusta arvioituihin käyntimääriin, joten kuvan luvut ovat versioiden keskiarvoja vuosittaisista käyntimääristä edellisten viiden vuoden aikana ja arvioituista vuosittaisista käyntimääristä seuraavien viiden vuoden aikana. Edellisten viiden vuoden aikana vastaajat olivat vierailleet Oulanka-Ruka-alueella keskimäärin 1,3 kertaa vuodessa. Jos alue säilyisi nykyisellään, he arvioivat vierailujensa lisääntyvän hieman, keskimäärin noin 1,6 kertaan vuodessa. Jos matkailija olisi tietoinen kaivostoiminnasta alueella, hän arvioisi käyvänsä noin 0,8 kertaa vuodessa. Kaivostoiminta alueella vähentäisi käyntejä siis noin puoleen, ja ero on tilastollisesti merkitsevää. Kaivoksen liikenne- ja meluvaikutukset laskisivat käyntimääriä keskimäärin 0,6 kertaan vuodessa, ja lisävaikutukset suojeltaviin lajeihin ja virkistyskäyttöön edelleen keskimäärin 0,4 kertaan vuodessa.

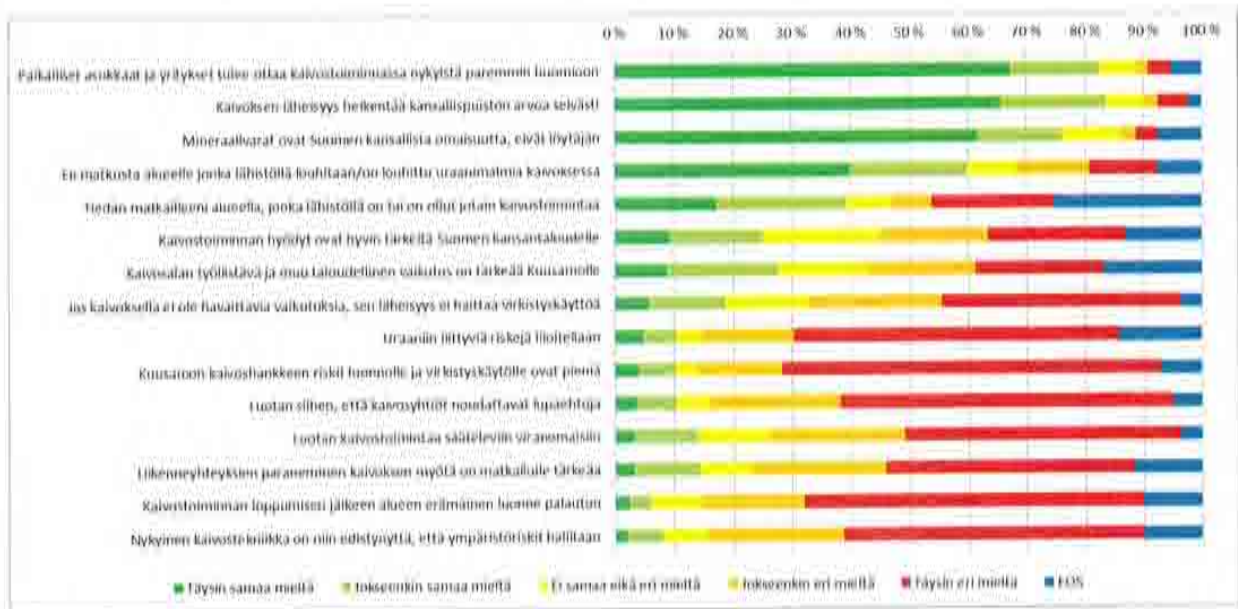

Kuva. Vastaajien käyntimäärät ja aiotut käyntimäärät Oulanka-Ruka-alueella.

Valtaosa kyselyyn vastanneista matkailijoista suhtautui melko kriittisesti matkailun ja kaivostoiminnan sijoittumiseen lähekkäin Kuusamossa ja yleisesti kaivostoimintaan (kuva alla). Kaivoksen läheisyyden katsottiin heikentävän selvästi kansallispuiston arvoa (80% täysin tai jokseenkin samaa mieltä). Kolme viidestä (noin 60 %) ei matkustaisi alueelle, jonka lähistöltä louhitaan tai on louhittu uraanimalmia. Yleisesti kaivostoiminta voisi kuitenkin sopia matkailualueen yhteyteen, sillä kaksi viidestä (noin 40 %) tiesi matkailleensa alueella, jonka lähistöllä on tai on ollut jotain kaivostoimintaa. Yksi viidestä (20 %) oli sitä mieltä, että kaivostoiminnasta ei aiheudu virkistyskäytölle haittaa, jos siitä ei synny havaittavia vaikutuksia. Kaivostoiminnan vaikutuksia pidettiin pääosin peruuttamattomina, sillä harva (noin 5 %) oli sitä mieltä, että alueen erämainen luonne palautuu kaivostoiminnan loppumisen jälkeen.

Valtaosa vastaajista suhtautui varauksella Kuusamon kaivoksen hyötyjen tärkeyteen. Vain yksi neljästä vastaajasta piti kaivostoiminnan hyötyjä tärkeinä kansantaloudellisesti tai aluetaloudellisesti Kuusamolle (noin 25 %). Hiukan harvempi (15 %) piti kaivoksen myötä parantuvia liikenneyhteyksiä tärkeinä matkailun kannalta. Sen sijaan vain yksi kymmenestä vastanneesta (10 %) piti Kuusamon kaivoksen riskejä ympäristölle ja virkistyskäytölle pieninä ja uraanin riskejä liioiteltuina.

Yleisesti Suomen kaivostoiminnassa ja kaivosalan yhteistyössä muun yhteiskunnan kanssa katsottiin olevan parantamisen varaa. Neljä viidestä (noin 80 %) oli sitä mieltä, että paikalliset asukkaat ja yritykset tulee ottaa nykyistä paremmin huomioon. Kolme neljästä (noin 75 %) katsoi, että mineraalivarat ovat Suomen kansallista omaisuutta, eivät löytäjän. Noin yksi kymmenestä (10-15 %) oli sitä mieltä, että kaivosyhtiöt noudattavat lupaehtoja, kaivostoimintaa säätelevät viranomaiset ovat luotettavia ja ympäristöriskit ovat hallinnassa nykyisellä kaivostekniikalla.

Kuva. Matkailijoiden mielipiteitä matkailun ja kaivostoiminnan yhteensovittamisesta ja kaivostoiminnasta yleensä.

Lisätietoja:

Pasi Holm, toimitusjohtaja
 Pellervon Taloustutkimus PTT
 pasi.holm@ptt.fi, 050 374 7462

3. Kuusamon aluetalousraportti / Matkailu, kaivostoiminta ja aluekehitys: esimerkkeinä Kuusamo, Kittilä ja Sotkamo (Naturpolis Oy)

Yhteenveto

- Mahdollisen kaivostoiminnan tuottamat hyödyt jäävät pienemmäksi kuin sen matkailutoiminnalle aiheuttamat haitat: kaivostoiminnan aikaansaama kokonaishenkilötyövuosien ja kokonaisverotulojen nettokasvu olisi pienempi kuin matkailuelinkeinon lähihistorian (vuodet 1997–2010) kehitykseen perustuva kokonaishenkilötyövuosien ja kokonaisverotulojen nettokasvu vuosina 2016–2025
- Kaikissa vaihtoehdoissa skenaariossa matkailun työpaikkojen suhde kaivostoiminnan mahdollisiin työpaikkoihin on suhteessa 8-9 matkailutyöpaikkaa / 1-2 kaivostyöpaikkaa. Kaivostoiminnan aikajänne on vain noin 10 vuotta.
- Kaivostoiminnan palkka- ja verotulovuoto Kuusamon ulkopuolelle olisi merkittävä. Kaivostoiminnan palkkatuloista 45 % ja verotuloista 45 % prosenttia päätyisi Kuusamon ulkopuolelle.
- Matkailun palkka- ja verotulot pysyvät Kuusamossa. Matkailun palkkatuloista vain 8 prosenttia ja verotuloista vain 8 prosenttia päätyisi Kuusamon ulkopuolelle.

Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimusraportin tavoitteena on laatia Kuusamon matkailuelinkeinolle ja mahdolliselle kaivostoiminnalle työpaikkaennusteita ja vaihtoehtoisia työpaikkatase-ennusteita. Tutkimuksessa tarkastellaan henkilötyövuosia ja niistä aiheutuvista palkka- ja verotulovaikutuksia.

Tutkimuksen toteutus

Matkailuelinkeinon välittömien, kokonais- ja kerrannaisvaikutusten henkilötyövuosien vaihtoehtoiset ennusteet perustuvat Kuusamosta aikaisemmin julkaistuihin matkailun aluetaloudellisiin tutkimuksiin ja päivityksiin. Näiden pohjalta laaditaan kaksi vaihtoehtoista kehityspolkua, VE0 ja VE1. VE0:ssa kehityksen oletetaan pysähtyvän vuoden 2010 tasolla, sillä tästä vuodesta on saatavissa tuorein Kuusamon matkailun aluetaloudellisten vaikutusten päivitys (ks. Kauppila 2012b). Kokonaishenkilötyövuosia ilmaiseva työllisyyskerroin on 1.21. VE1:ssä välittömien ja kokonaishenkilötyövuosien kehityksen oletetaan jatkuvan lähihistorian (vuodet 1997–2010) kaltaisena. Tässä tarkastelussa hyödynnetään aikaisempien tutkimusten aikasarjoihin perustuvia lineaarisia trendiennusteita, joiden avulla on mahdollista laskea työpaikkaennusteita. Kokonaishenkilötyövuosia ilmaiseva työllisyyskerroin (1.23–1.24) perustuu lineaarisen trendiennusteen kokonaishenkilötyövuosien ja välittömien henkilötyövuosien suhteeseen. Välittömät työpaikkavuodot (8 %) saadaan aikaisemmista raporteista. Palkkatulon kohdalla hyödynnetään Tilastokeskuksen valtakunnallisia palkkarakennetilastoja, ja välitön palkkatulovuoto perustuu aikaisempien tutkimusten työpaikkavuotoon (8 %). Verotulovaikutusten taustalla on tilasto Kuusamon efektiivisestä veroasteesta (13.8 %). Välitön verotulovuoto (8 %) puolestaan johdetaan aikaisempien tutkimusten työpaikkavuoto-tiedon kautta.

Kaivostoiminnasta laaditaan periaatteessa myös kaksi vaihtoehtoista kehityspolkua, VE0 ja VE1. VE0:ssa kaivosta ei rakenneta, kun VE1:ssä kaivostoiminta toteutuu suunnitellusti (ks. Polar Mining Oy 2011). VE1:ssä kaivostoiminnan ennusteessa joudutaan tukeutumaan huomattavasti enemmän arvioihin kuin matkailuelinkeinon kohdalla. Välittömät henkilötyövuodet perustuvat kaivosyhtiön ennusteeseen, samoin kuin välitön työpaikkavuoto (45 %). Sen sijaan kaivostoiminnan työllisyyskerroin toimintavaiheessa (1.70) muodostetaan tässä selvityksessä tutkimuskirjallisuuden pohjalta. Palkkatulon määrittämisessä hyödynnetään Tilastokeskuksen valtakunnallisia palkkarakennetilastoja, mutta välitön palkkatulovuoto (45 %) perustuu kaivosyhtiön arvioon työpaikkavuodoista. Verotulovaikutuksissa sovelletaan tilastoa Kuusamon efektiivisestä veroasteesta (13.8 %). Kuten välittömän palkkatulovuodon kohdalla, välitön verotulovuoto (45 %) johdetaan kaivosyhtiön työpaikkavuoto-arviosta. Matkailuelinkeinon (VE0, VE1) ja kaivostoiminnan (VE1) yksityiskohtaiset henkilötyövuosien sekä palkka- ja verotulovaikutusten laskentaperiaatteet ja -mallit löytyvät tutkimuksen liitteistä I ja II.

Esitetyt matkailuelinkeinon ja kaivostoiminnan kehityspolut yhdistetään neljäksi työpaikkatasevaihtoehdoksi: VE0, VE1, VE2 ja VE3. Vaihtoehdoille arvioidaan kumulatiiviset henkilötyövuodet ja niiden aikaansaamat palkka- ja verotulovaikutukset vuosille 2016–2025. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota myös matkailuelinkeinon ja kaivostoiminnan volyymien suhteisiin. On korostettava, että arviointi ei koske Kuusamon elinkeinoelämän kokonaishenkilötyövuosien kehitystä vaan ainoastaan matkailuelinkeinoa ja kaivostoimintaa eikä siinä oteta kantaa elinkeinojen mahdollisiin toisiinsa kohdistuviin vaikutuksiin. Matkailuelinkeinoa ja kaivostoimintaa tarkastellaan siis omina kokonaisuuksinaan.

Tutkimuksen tulokset

Alla olevassa taulukossa esitetään työpaikkatasevaihtoehtojen absoluuttiset kokonaishenkilötyövuodet ja kokonaisverotulot sekä niiden jakautuminen matkailuelinkeinon ja kaivostoiminnan suhteen. Taulukossa on eroteltu myös kuusamolaisiin kohdistuvat henkilötyövuodet ja Kuusamoon kohdistuvat verotulot sekä niiden toimialoittainen jakautuminen. On syytä korostaa, että kaikki arvioidut talousvaikutukset ovat VE0:ssa ja VE1:ssä pelkästään matkailuelinkeinon aikaansaamia, sillä kaivostoiminta on mukana vain VE2:ssa ja VE3:ssa. Kaikkiaan mahdollisen kaivostoiminnan aikaansaama kokonaishenkilötyövuosien ja kokonaisverotulojen nettokasvu olisi pienempi kuin matkailuelinkeinon lähihistorian (vuodet 1997–2010) kehitykseen perustuva kokonaishenkilötyövuosien ja kokonaisverotulojen nettokasvu vuosina 2016–2025.

	Matkailuelinkeinon työpaikat vuoden 2010 tasolla	Matkailuelinkeinon työpaikat kasvavat lineaarisesti lähihistorian (vuodet 1997–2010) mukaisesti
	VAIHTOEHTO 0 (VE0)	VAIHTOEHTO 1 (VE1)
Kaivostoiminnan työpaikat eivät toteudu	8 160 htv. 36 346 000 euroa 7 620 htv. (K) 34 041 000 euroa (K)	11 052 htv. 49 438 000 euroa 10 337 htv. (K) 46 383 000 euroa (K)
	VAIHTOEHTO 2 (VE2)	VAIHTOEHTO 3 (VE3)
Kaivostoiminnan työpaikat toteutuvat suunnitellusti	9 780 htv.: 8 160 htv. (M), 1 620 htv. (KA) 45 653 000 euroa: 36 346 000 euroa (M), 9 307 000 euroa (KA)	12 672 htv.: 11 052 htv. (M), 1 620 htv. (KA) 58 745 000 euroa: 49 438 000 euroa (M), 9 307 000 euroa (KA)
	8 813 htv. (K): 7 620 htv. (M), 1 193 htv. (KA) 40 760 000 euroa (K): 34 041 000 euroa (M), 6 719 000 euroa (KA)	11 530 htv. (K): 10 337 htv. (M), 1 193 htv. (KA) 53 102 000 euroa (K): 46 383 000 euroa (M), 6 719 000 euroa (KA)

Taulukko. Kuusamon matkailuelinkeinon ja mahdollisen kaivostoiminnan työpaikkatasevaihtoehdot (VE0, VE1, VE2, VE3) ja niiden aikaansaamat kokonaishenkilötyövuodet ja kokonaisverot Kuusamossa vuosina 2016–2025. K = kuusamolaisiin kohdistuvat kokonaishenkilötyövuodet ja Kuusamoon kohdistuvat kokonaisverotulot, M = matkailuelinkeino, KA = kaivostoiminta. Rahanarvo ilmoitetaan vuoden 2010 rahanarvossa.

Edelliseen taulukkoon viitaten kaivostoiminnan mukanaolo (VE2, VE3) vaikuttaa tasetarkasteluihin seuraavasti:

- (1) Kuusamolaisten kerryttämien kumulatiivisten kokonaishenkilötyövuosien suhteellinen lisäys on pienempi kuin kumulatiivisten kokonaishenkilötyövuosien lisäys. Tähän on syynä kaivostoiminnan suuremmat välittömät työpaikkavuodot verrattuna matkailuelinkeinoon.

- (2) Kuusamoon kohdistuvien kumulatiivisten kokonaispalkka- ja -verotulojen suhteellinen lisäys on pienempi kuin kumulatiivisten kokonaispalkka- ja -verotulojen lisäys. Tähän on syynä kaivostoiminnan välittömien työpaikkojen suuremmat palkka- ja verotulovuodot verrattuna matkailuelinkeinoon.

- (3) Kaivostoiminnan painoarvo kokonaispalkka- ja -verotulovaikutuksissa on suurempi kuin kokonaishenkilötyövuosissa. Tähän on syynä kaivostoiminnan välittömien työpaikkojen korkeampi palkkataso verrattuna matkailuelinkeinon välittömiin työpalkkoihin.

Lisätietoja:

Pekka Kauppila, Tutkija, FT
Naturpolis Oy
pekka.kauppila@oulu.fi, 040 568 0401

4. Dilacom - tutkimushanke: kaivostoiminta ja luontoon perustuvat elinkeinot ja toiminnot / matkailijakyselyn osuus (METLA)

Yhteenveto

- Matkailu leimallisesti elinkeino, joka rakentuu ja on riippuvainen mielikuvista (imagosta).
- Lapin matkailu perustuu luontoon: matkakohteen valinnassa tärkeimmäksi kriteeriksi nousi kauniit luonnonmaisemat.
- Dilacom – tutkimuksen perusteella tiedetään miten kaivoshankkeen laajeneminen vaikuttaa alueen imagoon: Levin ja Ylläksen matkailijoista 67 – 80 prosenttia arvioi, että kaivoshankkeen laajeneminen vähentäisi alueiden imagoa luontomatkailukohteena.
- Dilacom – tutkimuksen perusteella tiedetään miten imagolle aiheutuva haitta vaikuttaa alueen matkailijamääriin: Kaivostoiminnan laajeneminen vaikuttaisi halukkuuteen vieraila matkakohteessa uudelleen. Kaivostoiminnan laajentuessa kotimaisista matkailijoista 38 prosenttia ja ulkomaisista matkailijoista puolet (49 prosenttia) vähentäisi matkustusta alueelle.
- Kaivostoiminta ei missään matkailijaryhmässä lisää matkustusta alueelle.
- Mikäli ulkomaisten matkailijoiden määrää alueella halutaan lisätä, kaivoksia ei voi avata matkailukeskusten lähelle.

Tutkimuksen tarkoitus

DILACOMI – tutkimushanke on Lapin yliopiston, Oulun yliopiston sekä METLAN yhteinen tutkimushanke, jossa tutkimuksen kohteena ovat kaivokset ja niiden vaikutukset sekä toimintaedellytykset osana yhteiskuntaa. Hanke käynnistyi vuoden 2011 alussa ja loppuraportti julkaistiin syyskuussa 2013. METLA selvitti osana hanketta muun muassa Ylläksen ja Levin kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden käsityksiä kaivostoiminnasta

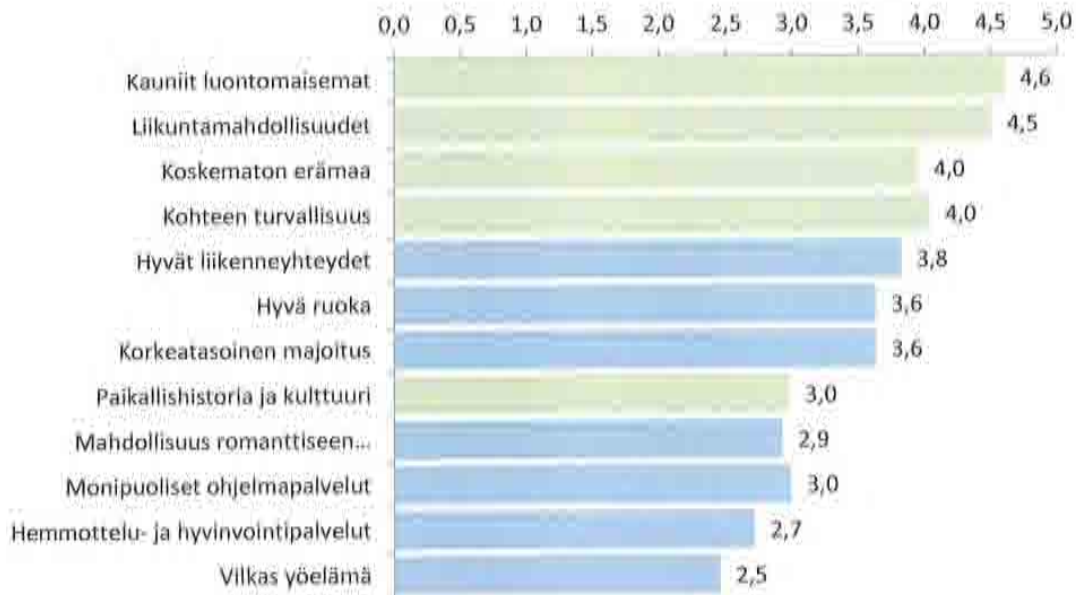
Tutkimuksen toteutus

Matkailua koskeva aineisto kerättiin haastattelemalla matkailijoita Ylläs-Levi – alueella vuonna 2012. Haastattelut tehtiin kahdessa osassa. Keväällä (maalis-huhtikuussa) haastateltiin 1 126 matkailijaa ja syksyllä ruska-ajana (elo-syyskuussa) 577 matkailijaa. Vastauksia saatiin yhteensä 1 703. Mallin kokonaisnustavuus on hyvä (83,1).

Tutkimuksen tulokset

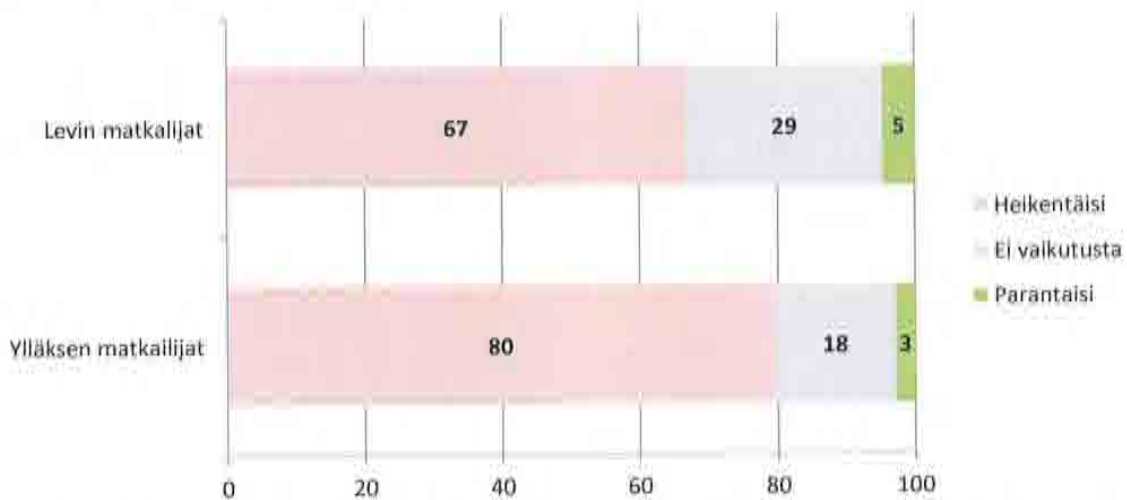
Alla raportoidaan vain matkailijakyselyn tulokset. Tutkimus sisältää tietoa myös paikallisten ja mökkiläisten suhtautumisesta kaivostoiminnan laajentumiseen Levin ja Kittilän alueella.

Matkailu leimallisesti bisnestä, joka rakentuu ja on riippuvainen mielikuvista. Lapin matkailun imago perustuu luontoon ja luontoarvoihin. Tärkeimpänä kriteerinä matkakohteen valinnassa matkailijat pitävät kauniita luontomaisemia (4,6). Liikuntamahdollisuuksia pidettiin seuraavaksi tärkeimpänä kriteerinä (4,5). Koskematon erämaa ja kohteen turvallisuus koettiin kolmanneksi ja neljänneksi tärkeimmäksi kriteeriksi.

Kuvio. Matkakohteen valinnan kriteerit. Keskiarvo Ylläksen ja Levin matkailijoiden vastauksista astelkolla 1= ei lainkaan tärkeää...5=erittäin tärkeää.

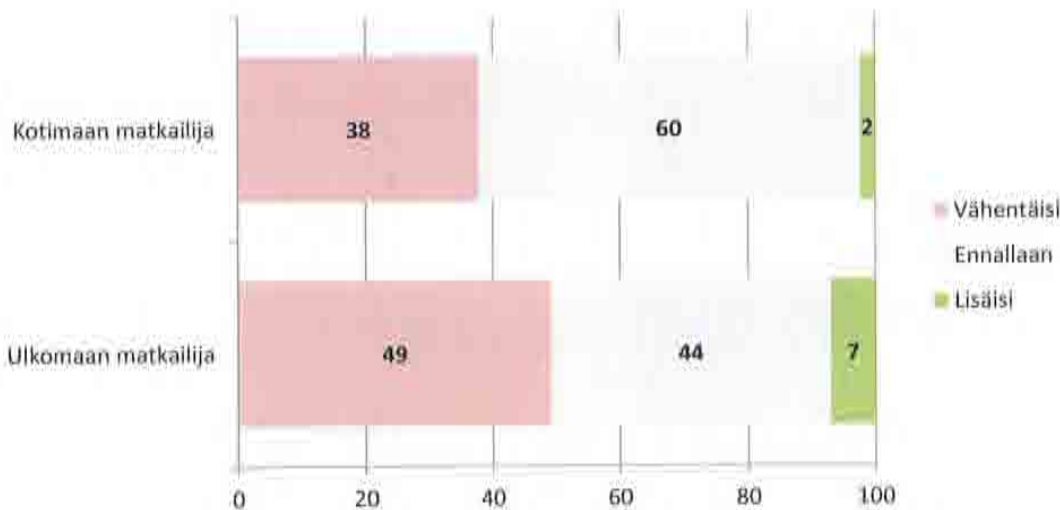
Ylläksen ja Levin matkailijoista 67–80 prosenttia arvioi kaivostoiminnan laajenemisen heikentävän alueiden imagoa luontomatkailukohteena. Vastaavasti 18–29 prosenttia arvioi, että laajenemisella ei olisi vaikutusta imagoon. Selkeä vähemmistö, 3-5 prosenttia vastaajista, arvioi kaivostoiminnan laajenemisen parantavan alueen imagoa luontomatkailukohteena.

Kuvio. Miten arvioitte kaivostoiminnan laajenemisen vaikuttavan Levin ja Ylläksen alueiden imagoihin luontomatkailukohteena? Vastausten osuus, prosenttia

Kotimaan matkailijoista 38 prosenttia arvioi matkustushalukkuutensa Levin ja Ylläksen alueelle vähentyvän tuntuvasti tai jonkin verran. Kotimaan matkailijoista 60 prosenttia arvioi matkustushalukkuutensa säilyvän ennallaan ja 2 prosenttia arvioi halukkuuden lisääntyvän jonkin verran.

Ulkomaan matkailijoista 49 prosenttia eli puolet arvioi matkustushalukkuutensa Levin ja Ylläksen alueelle vähentyvän tuntuvasti tai jonkin verran. Ulkomaan matkailijoista 44 prosenttia arvioi matkustushalukkuutensa säilyvän ennallaan ja 7 prosenttia arvioi halukkuuden lisääntyvän jonkin verran.

Kuvio. Miten kaivostoiminnan laajeneminen vaikuttaisi halukkuuteenne vierailla matkakohteessa uudelleen? Kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden vastausten osuudet, prosenttia.

Lisätietoja:

Mikko Jokinen, MMM, tutkija
Metsäntutkimuslaitos, METLA
mikko.jokinen@metla.fi, 050 391 3525

5. Kuusamon kaupungin kysely luonnonvarojen merkittävydestä Kuusamon asukkaille, mökkiläisille ja sidosryhmille (Kuusamon kaupunki)

Yhteenveto:

- Nykysellään tärkeimmäksi toimialaksi nousi luonnon virkistyskäyttö ja matkailu. Vähemmän merkittäviä toimialoja ovat kaivostoiminta, turvetuotanto, tuulivoima sekä pohjavesien hyödyntäminen ja maa-ainesten otto.
- Tavoitevuonna 2030 tärkeimpänä toimialana nähdään edelleen luonnon virkistyskäyttö ja matkailu. Tulevaisuudessa Kuusamon kannalta merkitystä ei katsota olevan kaivostoiminnalla tai turvetuotannolla.
- Tärkeimpänä elinkeinojen vuorovaikutusta lisäävänä keinona pidettiin kaavoitusta.

Tutkimuksen tarkoitus

Kuusamon kaupunki selvitti luonnonvarojen yhteensovittamissuunnitelman osana asukkaiden, mökkiläisten ja hankkeen sidosryhmien mielipiteitä luonnonvarojen merkittävydestä ja käytöstä Kuusamossa. Tarkoituksena oli saada vastaajilta näkemys siihen, mitkä alat koetaan luonnonvarojen hyödyntämisen kannalta merkittävimpinä ja miten tilanteen uskotaan muuttuvan nykytilanteeseen verrattuna.

Tutkimuksen toteutus

Asukaskysely toteutettiin 28.8.–6.9.2013. Kysely julkaistiin Koillissanomissa paperilomakkeena, minkä lisäksi lehdessä ja Kuusamon kaupungin internetsivuilla oli linkki, jonka kautta kyselyyn pystyi vastaamaan sähköisesti. Asukaskyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 968 kappaletta, mitä voidaan pitää hyvänä määränä. Tällä vastausmäärällä voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä asukkaiden ja mökkiläisten näkemyksistä. Vastaajien pääryhmänä voidaan pitää työikäisiä tai juuri eläkkeelle jääneitä. Vastausten tulkinnan kannalta vastaajien ikäjakauma on riittävän laaja: yleistä asenneilmastoa voidaan tulkita vastausten perusteella.

Kyselyssä pääkohtana oli kysymyspatteristo, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan eri toimialojen merkitystä Kuusamossa nyt ja tulevaisuudessa (vuonna 2030).

Sidosryhmäkysely toteutettiin yhtä aikaa asukaskyselyn kanssa. Vastaajiksi valittiin 40 tahoa, joiden katsottiin edustavan Kuusamon tärkeimpiä toimijoita ja toimialoja. Joistakin sidosryhmistä vastaajia oli useampia ja yhteensä vastaajiksi pyydettiin 46 henkilöä. Vastajatahojen ja henkilöiden valinta tehtiin hankkeen työ-ryhmässä. Kysely toteutettiin internet-kyselynä. Vastajat saivat sähköpostiinsa 2.9.2013 linkin, jonka kautta he pääsivät vastaamaan. Vastausaikaa oli 19.9.2013 saakka. Vastauksia saatiin yhteensä 29 kappaletta, mitä voidaan pitää erittäin hyvänä tuloksena ja otoksena.

Tutkimuksen tilaaja on Kuusamon kaupunki. Tutkimuksen toteuttaja on AIRIX Ympäristö Oy

Tutkimuksen tulokset

Asukaskyselyn mukaan nykyisin tärkeimmäksi toimialaksi nousi ”luonnon virkistyskäyttö (harrastustoiminta, mm. marjastus, metsästys)”. Vähemmän merkittäviä toimialoja ovat kaivostoiminta, turvetuotanto, tuulivoima sekä pohjavesien hyödyntäminen ja maa-ainesten otto.

Tärkeimpänä kokonaisuutena pidettiin omatoimista luonnon hyödyntämistä, joka edellyttää puhtaita luonnonalueita sekä luonnonrauhaa ja erämaisyyttä. Tämä sisältyy matkailuun ja virkistykseen, joiden merkitys Kuusamon luonnonvaroja hyödynnettäessä on vastaajien mukaan suurin. Tämän jälkeen tärkeimmäksi nousevat luonnontuotteiden hyödyntäminen (maa-, metsä- ja kalatalous sekä muut luonnontuotteet). Tällä tarkoitetaan lähinnä ammatillista hyödyntämistä. Bioenergian merkitystä ei tällä hetkellä koeta kovinkaan suurena.

Vastaajien mukaan tulevaisuudessa (tavoitevuonna 2030) tärkeimpänä toimialana nähdään edelleen luonnon virkistyskäyttö, mutta lähes yhtä korkealle nousee matkailu kokonaisuutena. Tulevaisuudessa Kuusamon kannalta merkitystä ei katsota olevan kaivostoiminnalla tai turvetuotannolla.

Nykytilanteeseen verrattuna toimialoista tuulivoima nostaa eniten merkitystä tulevaisuudessa. Tuulivoimalla katsotaan siis olevan mahdollisuuksia Kuusamossa. Toinen merkitystään nostava toimiala on bioenergia. Kalatalouden, maatalouden ja metsätalouden osalta muutokset toimialojen merkittävydessä ovat pieniä.

Sidosryhmäkyselyn mukaan nykyisin tärkeimmiksi toimialoiksi erottuvat matkailu, maa-, metsä- ja kalatalous sekä luonnon virkistyskäyttö ja ammattimainen luonnontuoteala. Vähemmän tärkeinä toimialoina sidosryhmäkyselyn vastaajat pitävät turvetuotantoa, tuulivoimaa ja kaivostoimintaa.

Tulevaisuudessa matkailu säilyttää asemansa nykytilanteeseen verrattuna. Tavoitevuonna merkittäviä kokonaisuuksia ovat myös luonnon virkistys-käyttö, kalatalous ja luonnontuoteala, joiden kaikkien merkitys kasvaa nykyisestä. Myös metsätalous säilyttää asemansa, samoin maatalous, jossa jatkojalostuksella katsotaan olevan merkittävämpi rooli. Bioenergian merkitys kasvaa vastaajien mukaan nykyisestä. Vähemmän tärkeitä toimialoja sidosryhmien mielestä tulevaisuudessa ovat edelleen turvetuotanto ja kaivostoiminta. Tuulivoiman osalta merkitys kasvaa nykyiseen verrattuna, mutta ei vastaajien mukaan nouse edelleenkään kovin korkeaksi.

Sidosryhmäkyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan keinoja, joilla eri elinkeinojen välistä vuorovaikutusta voidaan edistää. Tärkein keino vastaajien mukaan on kaavoitus. Seuraavaksi tärkeimpänä nähdään vapaa-muotoinen yhteistyö ja lähes yhtä tärkeänä organisoitu yhteistyö. Myös sopimukseen johtavat neuvottelut sekä tiedon ja tiedottamisen lisääminen ja tiedon helppo saatavuus nähtiin merkittävänä. Lainsäädännön kehittäminen olisi myös tärkeää, mutta tähän ei yksin Kuusamo pysty vaikuttamaan. Julkinen keskustelu nähtiin tärkeänä, samoin kuin uusien välineiden ja työkalujen hyödyntäminen sekä hankkeiden tulosten havainnollinen esittäminen. Yleisten suojavyöhykkeiden määrittämistä ei pidetty toimivana keinona ratkaista ristiriitoja. Myös korvaus- tai tukimenettelyn kehittäminen ei saanut sidosryhmäkyselyssä suurta kannatusta. Uusia ehdotuksia (esitettyjen lisäksi) vuorovaikutuksen edistämiseksi ei esittänyt yksikään vastaaja.

Lisätietoja:

Mika Mankinen, Yhdyskuntajohtaja
Kuusamon kaupunki
mika.mankinen@kuusamo.fi, 0400 012876

Kimmo Vähäajkkä, Suunnittelupäällikkö
AIRIX Ympäristö Oy
kimmo.vahajykkä@airix.fi, 010 241 4250

6. Ruka-Kuusamo Matkailuyhdistyksen jäsenkysely

Yhteenveto:

- Enemmistö yrityksistä ei usko matkailutoiminnan ja kaivostoiminnan rinnakkaiselon olevan mahdollista Ruka-Kuusamon alueella
- 74 prosenttia yrityksistä arvioi, että suunnitellulla kaivostoiminnalla on kielteisiä vaikutuksia yrityksen toimintaan
- Tiedon saannin arvioidaan parantuneen vuosien 2014 ja 2012 kyselyjen välissä.
- 45 prosenttia yrityksistä kertoo kantansa muuttuneen negatiivisemmaksi vuosien 2014 ja 2012 kyselyjen välillä. Muutos negatiivisempaan suuntaa koski kaikkia kysymyksiä
- Kaivostoimintaa koskevan tiedon lisääminen on lisännyt kaivostoimintaan kriittisesti suhtautuvien yritysten määrää

Tutkimuksen tarkoitus

Kyselyn tarkoituksena on selvittää Ruka-Kuusamo -alueen yritysten näkemyksiä suunniteltuun kaivoshankkeeseen. Kyselyllä selvitettiin suunnitella olevan kaivoshankkeen vaikutuksia yritysten toimintaan sekä yritysten mahdollisuuksia rinnakkaiseloon kaivostoiminnan kanssa. Lisäksi selvitettiin kaivostoimintaan liittyvän tiedottamisen riittävyyttä alueella. Aineisto sisältää vertailun vuosien 2012 ja 2014 tulosten kesken.

Tutkimuksen toteutus

Vuonna 2014 kysely lähetettiin 135 yhdistyksen jäsenelle. Vastauksia saatiin 80. Vastausprosentiksi muodostui 62. Vastajaat saattoivat edustaa montaa eri toimialaa. Vastajista 44 prosenttia toimi majoitus-alalla, 27 prosenttia ohjelmajpalvelu-alalla ja 21 prosenttia ravintola-alalla. Kaupan alalla toimi 13 prosenttia yrityksistä. Lisäksi 31 prosentilla vastaajista oli myös muuta liiketoimintaa.

Vuonna 2012 kysely lähetettiin 151 yhdistyksen jäsenelle. Vastauksia saatiin 56. Vastausprosentiksi muodostui 37. Vastajista 44 prosenttia toimi majoitus-alalla, 37 prosenttia ohjelmajpalvelu-alalla ja 19 prosenttia ravintola-alalla. Kaupan alalla toimi 15 prosenttia yrityksistä. Lisäksi 28 prosentilla vastaajista oli myös muuta liiketoimintaa.

Tutkimuksen tulokset

Matkailutoiminnan ja kaivostoiminnan rinnakkaiseloa tulevaisuudessa on arvioitu asteikolla 0-10, jossa nolla tarkoittaa kielteistä ja 10 myönteistä suhtautumista asiaan. Toisin sanoen mitä pienemmän arvon vastaus saa, sitä vaikeammaksi rinnakkaiselo arvioitiin. Vuoden 2014 kyselyssä vastausten keskiarvo oli 2,5. Vastaava arvo vuodelle 2012 oli 3,7. Matkailutoiminnan ja kaivostoiminnan rinnakkaiseloa ei siis nähdä kovin mahdollisena ja asenne kyselyjen välillä on muuttunut kielteisempään suuntaan.

Vastaus 2014

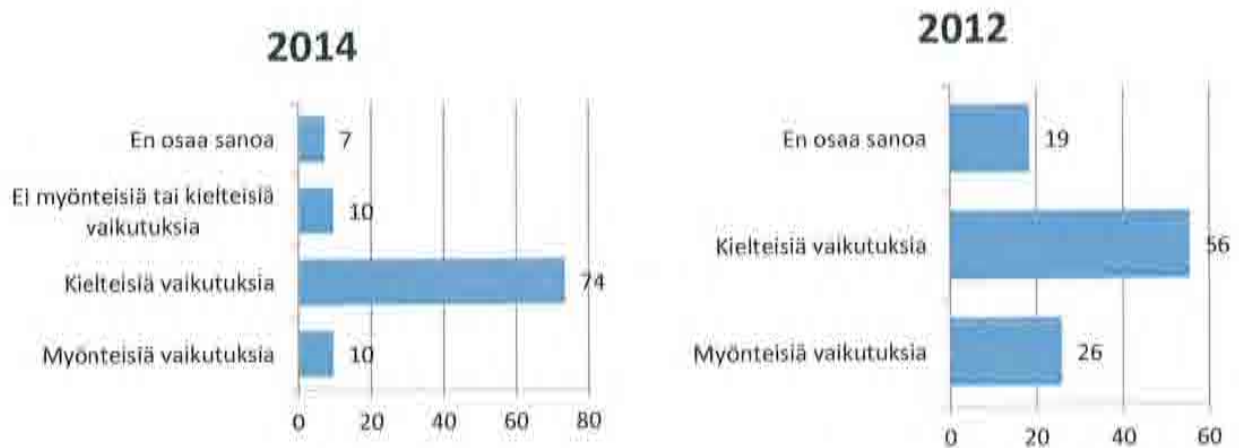

Vastaus 2012

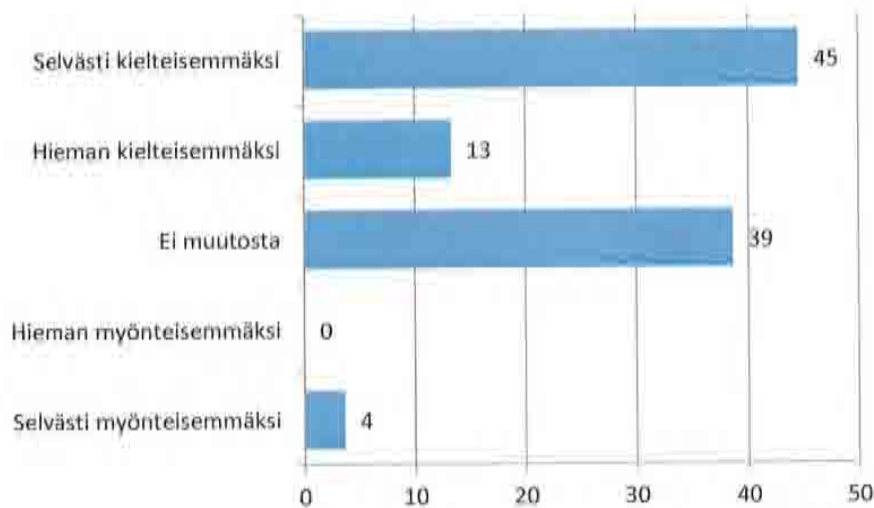
Kuvio. Mahdollisuus kaivostoiminnan ja matkailun rinnakkaiseloon asteikolla 1-10, jossa nolla tarkoittaa kielteistä ja 10 myönteistä suhtautumista asiaan.

Matkailuyrityksiltä tiedusteltiin miten kaivostoiminta vaikuttaisi yritysten omaan liiketoimintaan (Kysymys: millaisia vaikutuksia uskot Ruka-Kuusamon alueella nyt tiedossa olevalla, suunnitellulla kaivostoiminnalla olevan oman yrityksesi toimintaan?). Vuonna 2014 74 prosenttia yrityksistä uskoi kaivostoiminnalla olevan kielteisiä vaikutuksia. Vuonna 2014 vastaava luku oli 56 prosenttia.

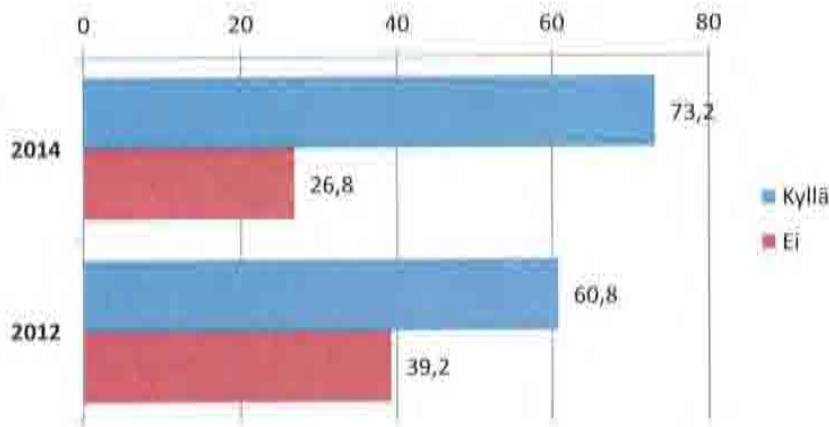
Kuvio. Oman yrityksesi kanta kaivostoimintaan. Osuudet vastauksista, prosenttia

Yrityksiltä tiedusteltiin miten kanta kaivostoimintaa kohtaan on muuttunut vuosien 2012 ja 2014 kyselyjen välissä. Yrityksistä 45 prosenttia ilmoitti kannan muuttuneen selvästi kielteisemmäksi ja 13 prosenttia hieman kielteisemmäksi. Vain 4 prosenttia arvioi kannan muuttuneen positiivisempaan suuntaan.

Kuvio. Oman yrityksesi kaivostoimintaa koskevan kannan muutos (vuodet 2014/2012)

Yrityksiltä tiedusteltiin onko tiedonsaanti alueelle suunniteltua kaivostoimintaa koskien ollut riittävää (kysymys: Oletko saanut mielestäsi riittävästi tietoa alueelle suunniteltua kaivostoimintaa koskien?). Kyselyn tulosten mukaan tiedonsaanti on lisääntynyt vuosien 2012 ja 2014 välillä. Vuonna 2014 73 prosenttia yrityksistä arvioi saaneensa riittävästi tietoa suunnitella olevasta kaivoshankkeesta. Vuonna 2012 vastaava osuus oli 61 prosenttia.

Kuvio. Tiedottaminen kaivostoimintaan liittyen Ruka-Kuusamon alueella.

Lisätietoja:

Ville Aho, hallituksen puheenjohtaja
Ruka-Kuusamo Matkailuyhdistys
ville.aho@ruka.fi, puh. 0400-895987

7. Oulangan kansallispuiston kävijätutkimukset (Metsähallitus)

- Oulanka on Suomen tunnetuimpia ja käydyimpiä kansallispuistoja. Alueen läpi kulkee suosittuvaellusreitti Karhunkierros, sekä lukuisia päiväreittejä.
- Suunnitellusti Oulangan kansallispuistoon saapui 94 % vastanneista. Kävijöistä 47 % ilmoitti kansallispuiston olleen matkan ainoa tai tärkein kohde
- Suurin osa kansallispuistossa käyneistä ilmoitti vieraillevansa myös muissa lähialueen kohteissa kuten Rukalla. Rukan majoituskapasiteetti ja palvelut vaikuttavat osaltaan kansallispuiston kävijämääriin.
- Tärkeimmät syyt Oulangan kansallispuistossa vierailemiseen olivat maisemat, luonnon kokeminen ja rentoutuminen. Myös pääsy pois melusta ja saasteista sekä yhdessäolo omassa seurueessa koettiin tärkeäksi.
- Tärkeimmiksi harrasteiksi nousivat retkeily ja vaellus (molemmat 21 %) sekä kävely ja luonnon tarkkailu (molemmat 18 %)
- Kotimaiset matkailijat kuluttivat keskimäärin 98 euroa, ulkomaalaiset 73 euroa ja paikalliset kävijät 12 euroa käyntiä kohti. Kaiken kaikkiaan Oulangan kansallispuiston kävijöiden rahankäytön kokonaistulovaikutus paikallistalouteen oli 14,2 miljoonaa euroa ja kokonaistyöllisyysvaikutus 183 henkilötyövuotta.

Tutkimuksen tarkoitus

Kesän 2009 aikana tehdyllä kävijätutkimuksella selvitetään Oulangan kansallispuiston kävijärakennetta, kävijöiden harrasteita, käytön alueellista ja ajallista jakautumista sekä kävijätyytyväisyyttä. Kävijätutkimuksella kerätään myös tietoa suojelualueiden aluetaloudellisista vaikutuksista.

Tutkimuksen toteutus

Kävijätutkimuksen aineisto kerättiin 26.5.–30.9.2009. Tutkimuksessa käytettiin Metsähallituksen vakiolomaketta, joka muokattiin Oulangan kansallispuistoon sopivaksi. Vakiolomaketta käytettäessä tutkimus on vertailukelpoinen muiden Metsähallituksen suojelualueiden tutkimusten kanssa. Tutkimukseen vastaajan tuli olla 15 vuotta täyttänyt henkilö, joka oli ehtinyt oleskella kansallispuiston alueella jo jonkin aikaa. Kyselyyn osallistui 357 vastaajaa. Tutkimuksen tekijä ja tilaaja on Metsähallitus.

Tutkimuksen tulokset

Tärkeimmät syyt Oulangan kansallispuistossa vierailmiseen olivat maisemat, luonnon kokeminen ja rentoutuminen. Myös pääsy pois melusta ja saasteista sekä yhdessäolo omassa seurueessa koettiin tärkeäksi. Vähiten tärkeäksi koettiin uusiin ihmisiin tutustuminen ja mahdollisuus olla itsekseen.

Melkein puolet (47 %) kyselyyn vastanneista ilmoitti Oulangan kansallispuiston olleen joko matkan ainoa tai tärkein kohde tai yhtä usein yksi matkan suunnitelluista kohteista. Kuusi prosenttia vastanneista tuli kansallispuistoon ennalta suunnittelematta. Suurin osa kansallispuistossa käyneistä ilmoitti vierailevansa myös muissa lähialueen kohteissa kuten Rukalla. Rukan majoituskapasiteetti ja palvelut vaikuttavat osaltaan kansallispuiston kävijämääriin.

Kävijöiden keskuudessa suosituimpia harrastuksia olivat retkeily ja vaellus. Myös kävely ja luonnon tarkkailu olivat suosittuja. Miehillä kaikkein tärkeimmäksi aktiviteetiksi osoittautui vaellus ja naisilla luonnon tarkkailu.

Oulangan kansallispuiston suosituin vierailukohde oli Kiutakönkään alue, jossa kävi noin puolet vastanneista. Kiutakönkään lisäksi Pieni karhunkierros oli kävijöiden suuressa suosiossa. Noin viidesosa vastanneista ilmoitti kävelevänsä vaeltajien suosiman Karhunkierros-retkeilyreitillä. Oulangan kanjonilla vieraili noin joka kymmenes vastaaja, samoin Taivalkönkäällä. Oulanka- ja Kitkajokien kävijämäärät jäivät muita kohteita vähäisemmiksi, sillä ainoastaan liikkuminen joella kanootilla, kajakilla tai koskia laskien katsottiin kohteella käymiseksi.

Kansallispuiston kävijätutkimukseen osallistuneista 69 % oli päiväkävijöitä ja 31 % yöpyjiä. Päiväkävijöillä vierailu kesti keskimäärin noin neljä tuntia. Yöpyjillä käynnin kesto oli keskimäärin neljä vuorokautta (vaihteluvälillä 1–8 vuorokautta). Päiväkävijöistä miehiä oli 47 % ja yöpyjistä 57 %, naisten osuudet olivat 52 % ja 43 %. Suurin osa yöpyjistä majoittui Oulangan kansallispuiston alueella autiotuvassa tai omassa majoitteessa kuten teltassa. Puiston lähistöllä yövyttiin vierailun aikana keskimäärin noin neljä yötä. Lähialueilla oli yleisintä yöpyä vuokramökissä. Noin puolet vastaajista oli käynyt Oulangan kansallispuistossa aiemminkin. Aiemmin vierailleet olivat käyneet puistossa ensimmäisen kerran keskimäärin vuonna 1991. Varhaisin vierailu alueelle oli tehty jo vuonna 1954. Ensikertalaisia oli sekä naisista että miehistä lähes puolet.

Kävijöiden rahankäytön ja sen paikallistaloudellisten vaikutusten arvioimiseksi vastaajia pyydettiin arvioimaan kulut, jotka liittyvät tähän käyntiin Oulangan kansallispuistossa ja sen lähialueella (liite 3 ja taulukko 22). Keskimäärin vastaajat kuluttivat alueella 95 € käyntiä kohden. Majoittujien alueelle jättämä rahamäärä (103 €) on ymmärrettävästi päiväkävijöiden kulutusta (17 €) huomattavasti suurempi. Kotimaiset matkailijat kuluttivat keskimäärin 98 € / käynti, kun taas ulkomaisten kävijöiden kulutus oli 73 € käyntiä kohti. Paikalliset asukkaat kuluttivat 12 € / käynti. Paikallistaloudellisten vaikutusten arvioinnissa käytettyjä käsitteitä on määritelty taulukossa 23.

Taulukko. Rahankäyttö (sis. ALV) matkailijaryhmittäin ja oleskelun pituuden mukaan Oulangan kansallispuistossa ja sen lähialueella.

Menolaji	Rahankäyttö (sis. ALV)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	Työllisyysvaikutus (htv)
Polttoaine ja muut huoltamo-ostokset	18,75	190 710	4
Paikallismatkojen kustannukset	3,95	592 797	6
Ruoka- ja muut vähittäiskauppaostokset	23,28	1 133 721	24
Kahvila ja ravintolaostokset	13,24	1 682 977	28
Majoittuminen	28,45	4 265 762	70
Ohjelmapalvelut ¹	3,43	514 966	5
Muut menot ²	3,96	503 930	8
Välittömät vaikutukset yhteensä		8 884 864	145
Välilliset vaikutukset		5 292 971	38
Kokonaisvaikutukset		14 177 834	183

¹ Ohjelma- ja virkistyspalvelut, esim. opastetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näyttelyihin

² Muut menot, esim. kalastus- metsästys- tai kelkkailuluvat, varusteiden ja välineiden vuokrat

Vastaajien ennako-odotukset luonnonympäristön, harrastusmahdollisuuksien sekä reittien ja rakenteiden suhteen vastasivat hyvin todellisuutta. Parhaiten odotukset täyttyivät luonnonympäristön kohdalla keskiarvon ollessa 4,76 (asteikolla 1–5). Heikoimmin vastaajien odotukset täyttyivät harrastusmahdollisuuksien kohdalla, mutta niidenkin koettiin täyttyneen pääsääntöisesti hyvin (ka 4,27). Kysytyistä häiriötekijöistä maaston kuluneisuus häiritsi vastaajia eniten. Maaston kuluneisuudella viltattiin usein suosittuun Pienen karhunkierroksen reittiin, joka onkin kesällä varsin kovan kulutuksen kohteena. Toiseksi eniten vastaajia häiritsi liiallinen kävijämäärä. Vähiten häiritsi muiden kävijöiden käyttäytyminen. Kansallispuiston palveluiden laatuun ja määrään kävijät olivat tyytyväisiä. Tyytyväisimpiä oli tulentekopaikkoihin ja laavuihin ja tyytymättömiä alueen tiestöön. Tiestön yleisarvosanaksi tuli kuitenkin melko hyvä. Suurin osa kysymykseen vastanneista oli tyytyväisiä myös palveluiden määrään. Tyytyväisimpiä vastaajat olivat reitistöön. Eniten mainintoja liian pienestä palvelun määrästä saivat reittien opastetaulut, polkuvuotoitukset sekä jätehuollon toteutus ja ohjaus.

Vapaamuotoisissa palautteissa Oulangan kansallispuiston luontoa kehuttiin monipuolliseksi ja maisemia kauniiksi. Kehujen ja kiitosten lisäksi kansallispuisto sai myös kehittämisohdotuksia ja moitteita. Kehittämisohdotukset kohdistuivat suurimmaksi osaksi reittien opasteisiin ja moitteita sai erityisesti tiestö. Yhteenvedona voi todeta, että suurin osa kävijätutkimukseen vastanneista oli erittäin tyytyväisiä Oulangan kansallispuistoon kokonaisuutena, ja kansallispuiston ympäristö ja palvelut miellyttivät kävijöitä. Oulangan

kansallispuiston valtakunnallisesti vertailukelpoinen kävijättytyväisyysindeksi on 4,29. Kävijättytyväisyysindeksiin.

Lisätietoja:

Rauno Väisänen, luontopalvelujohtaja
Metsähallitus
rauno.vaisanen@metsa.fi, 0205 64 4386

8. Selvitys viisumivapauden vaikutuksista (TAK Oy)

Yhteenveto:

- Suomen ulkomaisista matkailijoista venäläiset ovat ylivoimaisesti tärkein matkailijaryhmä. Vuonna 2012 ulkomaisista matkailijoista 26 prosenttia tuli Venäjältä. Suomeen matkailun painopiste siirtyy itään. Venäjä on Aasian maiden ohella lähes ainoita kasvavia lähtömaita.
- Suomen luonto on tärkein vetovoimatekijä venäläisille matkailijoille
- Venäläisiä matkailijoita kiinnostavat eniten luonto ja kansallispuistot (49 prosenttia vastaajista), mökkeily (48 prosenttia vastaajista) ja kaupunkinähtävyydet (42 prosenttia vastaajista).
- Neljänneksi eniten arvostetaan sienestystä ja marjanpöimintää (41 prosenttia vastaajista).
- Kymmenen kiinnostavimman harrastuksen joukossa on viisi luontoon liittyvää aktiviteettiä.
- Viisumivapaus toisi Suomeen vähintään 2 miljardia lisää matkailutuloja. Venäläisten rahankäyttö Suomessa vähintään kolminkertaistuisi viisumivapauden myötä runsaasta miljardista eurosta kolmeen miljardiin euroon.
- Viisumivapaus toisi Suomeen yli 12 000 uutta työpaikkaa kaupan sekä matkailupalveluiden toimialoille.

Tutkimuksen tarkoitus

Selvityksen tarkoituksena oli laatia ennuste venäläisten Suomen-matkojen kehityksestä sekä viisumivapautteen liittyvistä hyödyistä ja haitoista Suomessa.

Tutkimuksen toteutus

Selvitys tehtiin kevään ja kesän aikana 2013. Selvityksen teki Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy yhdessä Itä-Suomen yliopiston Matkallualan opetus- ja tutkimuslaitoksen kanssa. Selvitystä koordinoi sen rahoittajien ja muiden asiantuntijaorganisaatioiden edustajista koottu ohjausryhmä.

Selvitys toteutettiin haastattelemalla suomalaisia viranomaisia, toteuttamalla sähköpostikysely suomalaisille poliittisille päättäjille, haastattelemalla Suomessa vierailuvia venäläismatkailijoita sekä haastattelemalla Pietarissa, Leningradin Oblastissa sekä Moskovassa yhteensä 4000 henkilöä tiedustellen mahdollisen viisumivapauden vaikutusta heidän matkustuskäyttäytymiseensä.

Lisäksi selvitystyössä analysoitiin matkustaja-, väestö- sekä rikostilastoja Suomessa ja Venäjällä ja kartoitettiin, koottiin ja analysoitiin myös muita aihealueeseen liittyviä tietoja, esimerkiksi kokemuksia

Venäjän ja Puolan ja Venäjän ja Norjan välisen viisumivapaan liikkumisen mahdollistavan LBT-sopimuksen vaikutuksista.

Tutkimukset keskeiset tulokset

Vuonna 2012 venäläiset tekivät Kaakkois- ja Etelä-Suomen raja-asemien kautta maahamme yhteensä noin neljä miljoonaa matkaa. Mikäli viisumivapaus tulisi voimaan ensi vuoden alusta, tekisivät Moskovassa, Pietarissa ja Leningradin alueella asuvat venäläiset vuonna 2014 yhteensä vähintään 7,1 miljoonaa matkaa Suomeen.

Erityisesti matkat Moskovasta Suomeen lisääntyvät. Rajan lähialueiden asukkaiden matkailu ei todennäköisesti juurikaan lisääntyisi nykytasosta.

Keski- ja hyvätuloisten osuus matkailijoista tulisi kasvamaan. Pienituloisten osuus kaikista matkailijoista vähenisi, mutta myös heidän lukumääränsä kasvaisi.

Viisumivapaus tulisi lisäämään erityisesti junalla ja lentokoneella matkustavien venäläismatkailijoiden osuutta. Kolme neljäsosaa matkoista tehtäisiin kuitenkin autoilla (vuonna 2012, 87 %).

Venäläisten rahankäyttö Suomessa vähintään kolminkertaistuisi viisumivapauden myötä. Kun venäläismatkailijat jättivät Suomeen vuonna 2012 yhteensä runsaat miljardi euroa, viisumivapauden myötä venäläismatkustajat jättäisivät Suomeen vähimmillään yli kolme miljardia euroa. Viisumivapaus toisi Suomeen vähintään 2 miljardia lisää matkailutuloloja.

Venäläisten yöpymisten määrä vähimmillään nelinkertaistuisi nykyisestä. Suomen nykyinen hotelli-kapasiteetti voi osoittautua riittämättömäksi erityisesti sesonkikausien aikana.

Viisumivapaus toisi Suomeen yli 12 000 uutta työpaikkaa kaupan sekä matkailupalveluiden toimi-aloille.

Viisumivapauden myötä liikennerikkomukset ja muut pienet rikokset todennäköisesti lisääntyisivät merkittävästi siksi, että uhka viisumin menetyksestä poistuisi. Sen sijaan esimerkiksi omaisuusrikoksiin Suomessa syyllistyneiltä voi tulevaisuudessakin estää maahanpääsyn käännnytyspäätöksillä. Raja-asemilla tulisikin varautua käännnytysten moninkertaistumiseen.

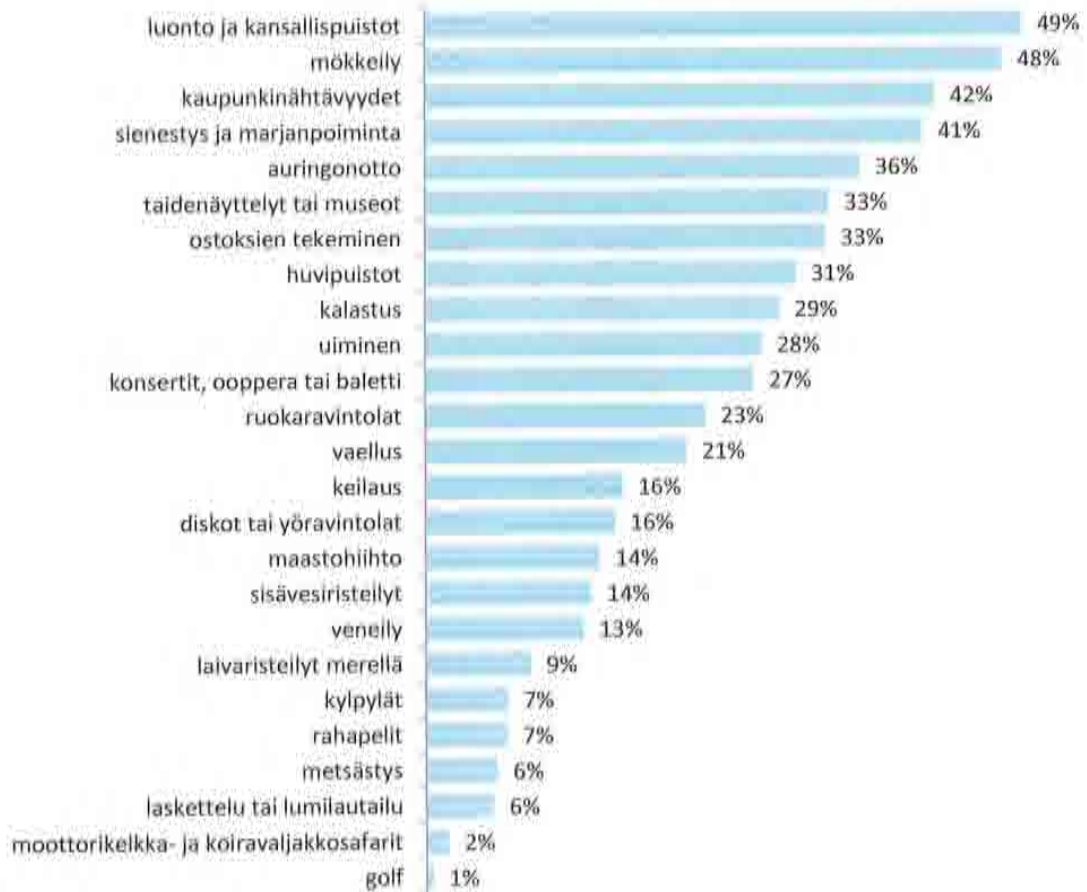
Viisumivapaus aiheuttaisi haasteita rajojen läpäisykapasiteetille. Rajojen ruuhkautumista ei kuitenkaan ole tarkasteltu haittana, vaan on oletettu, että raja-asemien kapasiteettia kasvatetaan kasvavien matkustajamäärien tarpeeseen.

Turvapaikanhakijoiden määrä Venäjältä arvioidaan kasvavan merkittävästi nykyisestä

Suomesta Venäjälle suuntautuvat bensaaralli voi viisumivapauden myötä lisääntyä, kuten on tapahtunut viisumivapaan matkustamisen mahdollistaman LBT-sopimuksen myötä Puolan ja Venäjän ja Norjan ja Venäjän rajoilla.

Kielitaidottomien matkustajien määrän lisääntyminen lisäisi vaatimuksia hätäkeskusten palvelukyvyille.

Venäläisiä matkailijoita kiinnostavat luonto ja kansallispuistot (49 prosenttia vastaajista), mökkeily (48 prosenttia vastaajista) ja kaupunkinähtävyydet (42 prosenttia vastaajista).

Kuvio. Venäläisten matkailijoiden kiinnostuksen kohteet. Osuus vastaajista, prosenttia

Lisätietoja:

Antti Honkanen, professori
Itä-Suomen yliopisto
antti.honkanen@uef.fi, 050 525 9827

Pasi Nurkka, toimitusjohtaja
TAK Oy
pasi.nurkka@tak.fi, 040 5055 903

Helsingissä 5.3.2014

Timo Lappi,
Toimitusjohtaja
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Veli-Matti Aittoniemi
Varatoimitusjohtaja
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry